

Centar za evroatlantske studije CEAS
napredak, posvećenost, uticaj

RAŠOMON

Analiza bilateralnih odnosa Srbije i Kine i njihov uticaj na nastavak demokratizacije, EU integracija i saradnje Srbije sa NATO i zemljama članicama

Beograd | Jul 2019

Ova studija je objavljena uz delimičnu podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju (NED).
Stavovi i mišljenja izrečeni u ovoj publikaciji ne predstavljaju stavove i mišljenja NED.

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

IZVRŠNI REZIME

Odnosi Srbije i Kine mogu se analizirati iz nekoliko pozicija, neretko suprotstavljenih, zavisno od toga šta se smatra glavnim kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim ciljevima Srbije, relevantnim i legitimnim geopolitičkim okolnostima i trendovima, te verovatnijim mirnim održivim ishodima otvorenih regionalnih pitanja. Iz više uglova se može sagledavati i sled koraka koji se moraju učiniti da se prioriteti ostvare. Otuda naziv izveštaja *Rašomon* – po kultnom filmu japanskog režisera Akire Kurosave.

Rašomon se objavljuje u periodu novih geopolitičkih okolnosti strateškog nadmetanje velikih sila. Vrlo složena i nepredvidiva dešavanja na svetskim pomorskim trgovačkim i vojnim linijama, u jeku zaoštavanja odnosa Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i Irana, verovatno su najznačajnija aktuelna geopolitička okolnost.

Intenziviranje bilateralnih odnosa Republike Srbije (RS) i Kine za RS se odvija u izuzetno složenom periodu. Na unutrašnjem planu, balansira se između očuvanja kakvih takvih demokratskih praksi, koje su zasigurno na mnogo većem nivou nego u Kini, nastavka EU integracija i regionalne saradnje, te pokušaja da se dođe do unutrašnjeg i spoljopolitičkog kompromisa o mogućem izgledu multidimenzionog sporazuma sa Prištinom, koji bi zvanični Beograd zadržao na EU putu, a koji bi imao demokratski verifikovanu većinsku podršku u Srbiji.

CEAS smatra da ove okolnosti i naponi državnog rukovodstva RS ne nailaze na objektivno razmatranje dela političke i analitičke scene, kako lokalne tako i Zapadne. Još jedan *Rašomon* ili skriveni drugi interesi, ostaje da se vidi.

CEAS u *Rašomonu* navodi seriju argumenata, od oportunog i neodgovornog ponašanja dela opozicije, preko problema koje stvaraju pro-kremaljske strukture, mahom vezanih za pokušaje Beograda u artikulaciji legitimnih interesa u pregovorima sa Prištinom i političkim Zapadom, do serije pozitivnih koraka i trendova u pravcu boljeg razumevanja i obnavljanja strateške saradnje sa političkim Zapadom i neispunjavanja određenih očekivanja zvanične Moskve, koji mogu doprineti izvesnom razumevanju za koroziju demokratskih procesa u Srbiji i odsustvo transparentnosti u politikama Vlade RS i predsednika Aleksandra Vučića. No, ovakve okolnosti se ne mogu još dugo održavati bez dugoročno vrlo negativnih implikacija po državu i društvo.

CEAS u zaključcima i preporukama u *Rašomonu* podseća da je Kina, pored toga što je značajan ekonomski partner Srbije, članica Saveta bezbednosti UN (SB UN) koja nije priznala Kosovo, a ima sporove i izazove, poput Tajvana i Tibeta, a na koje mogu imati implikacije tumačenja eventualnog multidimenzionog sveobuhvatnog sporazuma Beograda i Prištine, te da su tri njena građanina poginula tokom NATO bombardovanja Savezne Republike Jugoslavije (SRJ).

Ovo su dodatne bitne okolnosti koje se moraju imati u vidu kada se analizira kinesko prisustvo i trendovi kineske politike u širem regionu, te bilateralni odnosi Srbije i Kine. CEAS smatra da je trenutni najbitniji aspekt bilateralnih odnosa Srbije i Kine u stvari kineski stav o za nju prihvatljivom rešenju odnosa Beograda i Prištine.

Uloga Kine u regionu Zapadnog Balkana je značajna, ali po prirodi znatno drugačija od destruktivne uloge Rusije. Kina je značajan, ali ne najveći političko-ekonomski partner Srbije. Jačanje bilateralnih odnosa Srbije i Kine u poslednjih par godina, za sada, je zato logičan trend koji, ukupno gledano, pozitivno utiče na unutrašnje ekonomsko-razvojne prilike u Srbiji i geopolitičko pozicioniranje Srbije. CEAS, istovremeno, primećuje da ovo već sada nije slučaj sa Rusijom. Bilo bi dobro da Srbija ipak usvoji što više mera koje bi i aktuelno poslovanje sa Kinom i kineskim entitetima što više približila evropskim praksama i očekivanjima pre svega u vezi sa jednakošću učešća na tržištu i transparentnosti procedura i poštovanja ekoloških standarda.

Izvesno nedavno proširivanje vojno-tehničkih i vojnih odnosa Srbije i Kine se delom može videti i kao kompenzacija ili balans jačanju ruskih očekivanja od bilateralnih odnosa sa Srbijom u ovim oblastima, a delom i kao političke odluke sa većom unutrašnje-političkom nego strateškom težinom. Imajući u vidu EU i SAD sankcije prema Rusiji zbog rata u Ukrajini, i SAD sankcije vezane za osobe uključene u transakcije sa obaveštajnim ili odbrambenim sektorima Vlade Ruske Federacije, artikulisane u zakonima CAATSA, ovo nužno nije loša alternativa, ali se mora vrlo pažljivo realizovati. Otežavajuća okolnost je, naravno, nedostatak ažuriranih strateških dokumenata u oblasti obezbednosti i odbrane RS.

Aktivnosti oko primene kineske telekomunikacione opreme i softvera u sistemima odbrane i bezbednosti i javnoj upravi su akutniji i potencijalno opasniji trendovi. RS mora da pazi da svoj sistem bezbednosti ne kompromituje opremom i softverom iz Kine, na način da to ugrozi dostignuti nivo zaštite individualnih prava građana bez širokog konsenzusa o nužnosti i onemogućujući dalje EU integracije, pre svega.

EU je u oblasti razmene i zaštite podataka mnogo integrisanija sa NATO i SAD, pa Srbija i ovo već sada mora da ima u vidu, balansirajući svoja očekivanja i oko podrške za pregovore o Kosovu. Imajući u vidu i sve globalne izazove oko upotrebe kineske 5G tehnologije, ovo nikako nije lak zadatak za malu vojno neutralnu zemlju, pogotovu bez ažuriranih strateških dokumenata.

CEAS smatra da će vojno-bezbednosna saradnja Srbije i Kine zbog geopolitičkih implikacija dešavanja u Južnom Kineskom moru i generalno trenda nadmetanja velikih sila, kontroverze oko upotrebe kineske 5G tehnologije na globalnom nivou s jedne, te izazovi u uređenju pravne normative o zaštiti i razmeni podataka o ličnosti u Srbiji i drugih relevantnih zakona i praksi s druge strane, već u skorije vreme, pogotovu posle eventualnog formalizovanja odnosa Beograda i Prištine, postati glavni aspekt bilateralnih odnosa koji će ključno uslovljavati i mogućnost nastavka demokratizacije Srbije, te njenih EU integracija i jačanja saradnje sa NATO i zemljama članicama.

CEAS smatra da bi najbolji dalji scenario u oblikovanju srpsko-kineskih odnosa za Republiku Srbiju i sve njene građane bio da se Srbija, pre svega kroz što skoriju kompromisnu formalizaciju odnosa sa Prištinom koja bi mogla imati demokratsku verifikaciju u Beogradu, u kome Kina ima ulogu koja se neretko previđa, na miran i demokratski način zadrži na putu evropskih integracija i jačanja saradnje sa NATO i zemljama članicama, istovremeno jačajući bilateralnu saradnju sa ostalim globalnim i drugim akterima na način koji ne bi ugrožavao spomenute ciljeve.

To bi, zauzvrat, doprinelo daljem poboljšanju krhkih demokratskih praksi i jačanju otpornosti Srbije da se, sa partnerima, odupre novim globalnim i lokalnim štetnim uticajima na liberalne demokratske prakse i politike, od korozivnih do malignih. Ovakav ishod događaja bi omogućio Srbiji da se, jačajući pozitivne aspekte saradnje sa Kinom, odupre korodiranju demokratskih praksi koje Kina kroz svoj *sharp power*, u oblastima informisanja i politike sprovodi.

Skora formalizacija odnosa Beograda i Prištine bi otvorila sada objektivno limitirane mogućnosti RS, da usred izuzetno komplikovanih pregovora sa Prištinom, usvaja nova strateška dokumenta.

Posle formalizacije i njenog institucionalnog usvajanja kroz ustavne promene, Srbija bi morala što pre pristupiti izradi spoljnopolitičke strategije i usvajanju novih strategija bezbednosti i odbrane. One bi, bez opterećenja otvorenog pitanja Kosova, morale sagledavati geopolitičke okolnosti na realističniji način nego što to čine na primer predlozi novih strategija odbrane i bezbednosti objavljeni ovog proleća.

CEAS preporučuje da, ako se proceni da se formalizacija neće dogoditi u dogledno vreme, nadležni državni organi RS ubrzaju usvajanje amandmanima poboljšanih spomenutih nacрта ili izađu sa novim predlozima relevantnih strategija. Ovo je nužno da bi Zapadni partneri mogli predvidljivost i pouzdanost Srbije u borbi protiv zajedničkih izazova i pretnji da procenjuju i na zvaničan način. Imajući u vidu neuobičajeno složene i nepredvidljive geopolitičke okolnosti, ovo je nužno, iako ne jednostavno za RS.

Ukoliko Beograd uspe da odnose sa Prištinom formalizuje na način koji bi ga zadržao na putu EU integracija, jačanja odnosa sa NATO i zemljama članicama pojedinačno, a pre svega sa SAD, što CEAS smatra najpovoljnijim ishodom, spomenute nove strategije bi morale buduće odnose sa Kinom projektovati na način da ovi primarni interesi ne budu ugroženi.

Dugoročno, za zemlju veličine Srbije, ako želi da nastavi proces demokratske konsolidacije i ekonomskog jačanja, regionalizacija kroz evropske integracije, proširivanje i produbljivanje saradnje sa NATO i jačanje bilateralnih odnosa sa SAD je najbolji način optimizacije pozitivnih i amortizacije negativnih globalnih trendova, koje Kina kao globalna sila uveliko kreira.

CEAS preporučuje EU, NATO i SAD kao prve nužne kratkoročne mere u ostvarivanju ovih ciljeva pokušaju da još bolje razumeju aktuelnu širinu i dubinu izazova u kojima se aktuelno rukovodstvo Srbije i Srbija kao društvo nalaze. Oni to u kratkom roku mogu iskazati najpre kroz uvažavanje očekivanja Vlade RS oko povećanja kvota za izvoz čelika, koji se u Srbiji proizvodi u železari u vlasništvu kineske firme, i podrške kompromisnom rešenju oko formalizacije odnosa Beograda i Prištine, koji bi Srbiju približio političkom Zapadu.

Srednjeročno gledano, CEAS preporučuje da EU pre svega učini napore da se olakša pristup zemljama aplikantima svojim infrastrukturnim fondovima. EU i NATO bi, zajedno, razvoj svoje međusobne saradnje u oblasti vojne pokretljivosti mogli da artikulišu i kroz više zajedničkih infrastrukturnih projekata u regionu Zapadnog Balkana i Jugoistočne Evrope. S obzirom na najnovija geopolitička dešavanja u Istočnom Mediteranu i na Crnom moru, i generalno na svetskim trgovinskim i vojnim morskim rutama, Srbija kao najveća zemlja

Zapadnog Balkana, i njegova jedina dunavska zemlja, tu itekako ima svoj novi značaj i moguću ulogu.

Beograd, jul 2019.

Napomena: Izveštaj **Rašomon** – *analiza bilateralnih odnosa Srbije i Kine i njihov uticaj na nastavak demokratizacije, EU integracija i saradnje Srbije sa NATO i zemljama članicama*, realizovan je u okviru projekta „Ohrabrivanje debate o evroatlantskim integracijama“, koji je podržala Nacionalna zadužbina za demokratiju (NED) iz SAD. Stavovi i mišljenja izrečeni u ovoj publikaciji ne predstavljaju stavove i mišljenja NED.

RAŠOMON

Analiza bilateralnih odnosa Srbije i Kine i njihov uticaj na nastavak demokratizacije,
EU integracija i saradnje Srbije sa NATO i zemljama članicama
Centar za evroatlantske studije – CEAS
jul 2019.

Centar za evroatlantske studije – CEAS

Dr. Dragoslava Popovića 15

11000 Beograd, Srbija

Tel/fax: +381 11 323 9579

office@ceas-serbia.org | www.ceas-serbia.org | @CEASSerbia

Centar za evroatlantske studije CEAS
napredak, posvećenost, uticaj